

Dvärgflickslända *Nehalennia speciosa* EN

Vår allra minsta trollslända är vackert turkosglänsande och tycks i Sverige vara knuten till rikkärr med trådstarr. En på många håll hotad art och den enda svenska trollsländan som är rödlistad globalt. I Sverige är dvärgflicksländan mycket sällsynt och endast känd från ett tiotal lokaler. Arten kan ändå gå att finna på nya platser och man bör framförallt söka den i rikkärr i kalkrika områden. Det ska dock inte uteslutas att arten även kan förekomma i sura vitmossemiljöer.

Dvärgflicksländan har specifika krav på sin miljö och förekommer i öppna kärr med en speciell typ av starrvegetation. Foto Tommy Karlsson

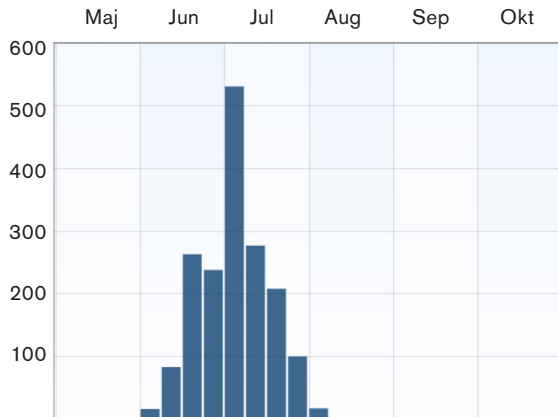
Dvärgflicksländan är vår minsta trollslända. Foto Tommy Karlsson

Livsmiljö och ekologi

Dvärgflicksländan har specifika krav på sin miljö och förekommer nästan uteslutande i öppna kärr med en speciell typ av starrvegetation. I Sverige utgörs de kända förekomstlokalerna av blöta, gungflyartade rikkärr (näringsfattiga kärr med högt pH). Vegetationen domineras av bläddror, vattenklöver och trådstarr. I övriga Europa har arten framförallt påträffats i sura vitmossemiljöer (vatten med lågt pH) med samma dominerande vegetation, dock ofta med dystarr. I Finland finns dvärgflicksländan i avsnörda havsvikar med bräckt vatten. Det som är avgörande vad gäller miljön är vegetationens struktur. De fullbildade sländorna uppehåller sig nästan uteslutande nere i vegetationen. De är därför beroende av en vegetation som är tillräckligt tät för att erbjuda skydd men samtidigt tillräckligt gles för att arten ska kunna flyga i den.

Larvutvecklingen är ett- eller tvåårig, i Sverige sannolikt mest tvåårig. Flygperioden sträcker sig från slutet av maj till början av augusti men flest djur flyger under juni-juli.

Antal vuxna individer rapporterade i Artportalen.
Flygperioden sträcker sig från slutet av maj till början av augusti men flest djur flyger under juni-juli.
Källa: www.artportalen.se

Förekomstlokalerna utgörs av blöta, gungflyartade rikkärr med vegetation som domineras av bläddror, vattenklöver och trådstarr. Foto Tommy Karlsson

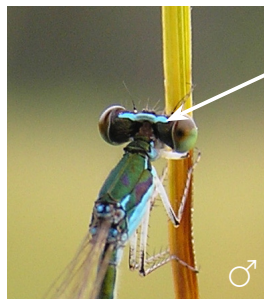
Utseende och artbestämning

Dvärgflicksländan liknar andra flicksländor, framförallt smaragdflicksländor eller kustflicksländor. Arten är dock tydligt mindre (den totala kroppslängden är endast ca 25 mm) och har små, rundade vingar. På grund av de små vingarna verkar bakkroppen oproportionerligt lång. De för arten typiska kännetecknen är en ljus, horisontell linje i nacken och en ljus kilformad teckning på ovensidan av de sista bakkroppssegmenten.

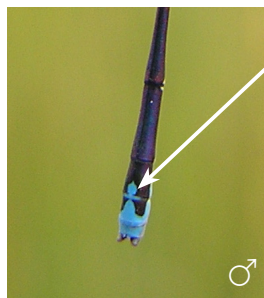
Delar av mellankroppen och undersidan på hanen är tecknade i blått medan ovensidan är metalliskt grön och resterande partier ljus blå. De senare är närmast turkos i nyans.

Honor varierar i färg och kan vara hanlikt blå, mörkt gröna eller nästan bruna med smala gula band på grön mellankropp. Skulderlinjerna på ovensidan av mellankroppen är ofta brutna med teckning i båda ändar men inte i mitten.

Dvärgflicksländan har korta och ljusa vingmärken medan smaragdflicksländor har mörka och kustflicksländor tvåfärgade vingmärken. Dvärgflickslända har också till skillnad från smaragdflicksländor ljus färgade lår.

Ljus, horisontell linje i nacken.

Ljus teckning på ovensidan av de sista bakkroppssegmenten.

Ljus teckning i form av en kil på sidan av de sista bakkroppssegmenten.

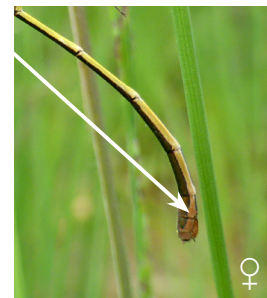
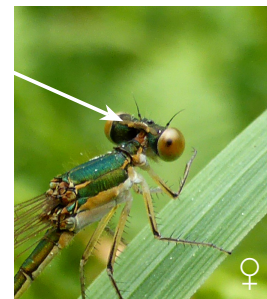

Foto Tommy Karlsson (alla t.v.)
och Magnus Billqvist (alla t.h.)

Skulderlinjerna på ovansidan av mellankroppen är oftast brutna, med teckning i båda ändar (men inte i mitten) – de bildar därmed inte ett streck över hela mellankroppen som på de flesta andra arter.

Dvärgflickslända har till skillnad från smaragdfläcksländor närmast helt ljusa "lår".

Foto Magnus Billqvist (de övre)
och Tommy Karlsson (de nedre)

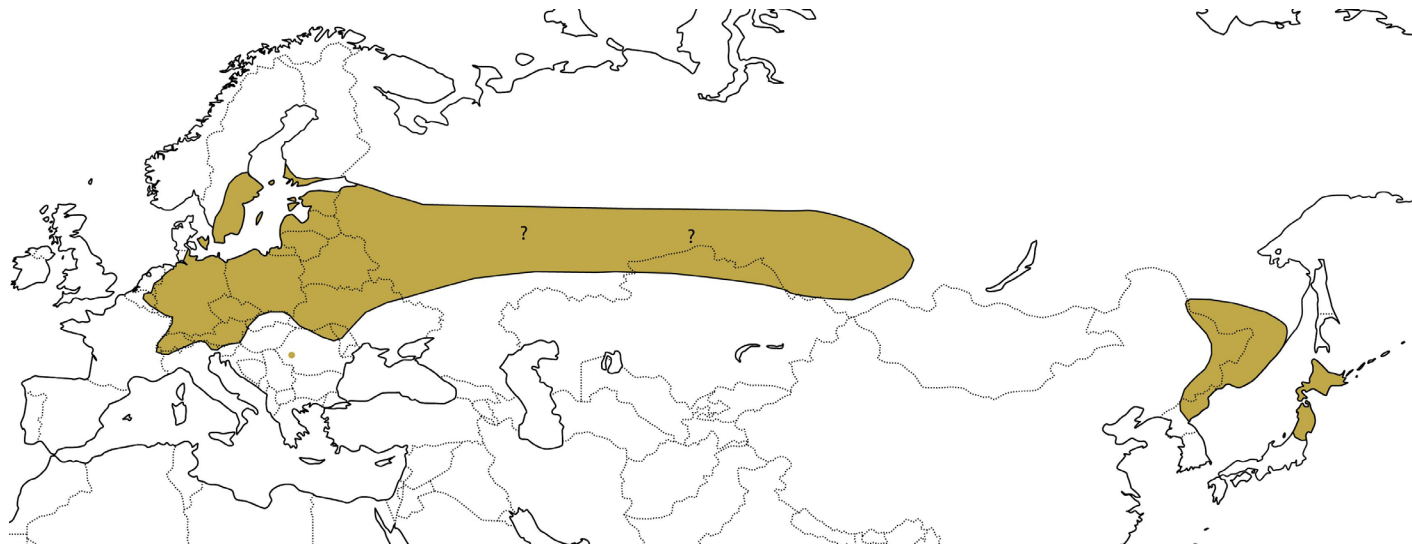
Utbredning och status

Den europeiska utbredningen sträcker sig österut från Sverige och Danmark i nordväst och östligaste Frankrike i sydväst. Arten har minskat kraftigt och försvunnit från flera länder i västra och södra delarna av utbredningsområdet. Idag förekommer den främst i Polen, Vitryssland och Baltikum samt Bayern i sydöstra Tyskland. Den är rödlistad som Nära hotad (NT) globalt och på Europainivå och som Sårbar (VU) inom EU.

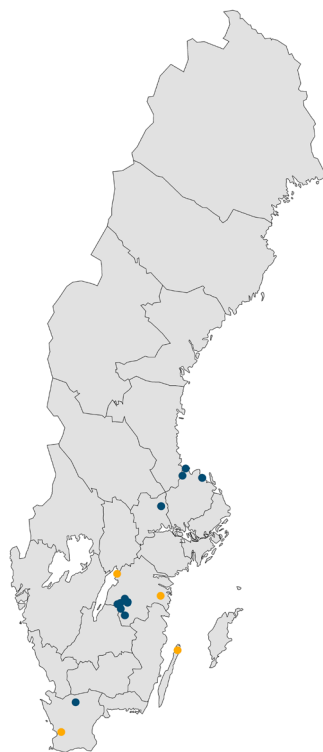
I Sverige betraktades arten under en period som utdöd (rödlistad som Nationellt utdöd (RE) 2000 och 2005) eftersom inga fynd hade gjorts sedan 1958. Under 2006

återfanns arten och sedan dess har den påträffats på flera nya lokaler. Idag är den känd från 13 lokaler i Skåne, Jönköpings, Östergötlands, Västmanlands och Uppsala län samt på Öland och Gotland (saknas på utbredningskartan sid 7). I rödlistan 2015 klassades den som Starkt hotad (EN) i Sverige.

Trots ganska omfattande eftersök i Östergötlands och Skåne län samt norra delen av Jönköpings och Kalmar län har få förekomster av arten påträffats. Detta tyder på att den verkligen är mycket sällsynt och att mörkertalet av oupptäckta lokaler sannolikt inte är så stort.

Världsutbredning av dvärgflickslända. Källa: Atlas of the European dragonflies and damselflies (Kalkman & Boudot 2015)

Fynd av dvärgflickslända
i Sverige.

● fynd t.o.m. 1999

● fynd fr.o.m. 2000

Källa: ArtDatabanken SLU 2016

Inventeringsmetod

Det bästa sättet att hitta dvärgflickslända är slaghävning efter vuxna sländor i vegetationen (framförallt stora bestånd av trådstarr) i potentiella livsmiljöer. Arten kan också hittas genom att inventaren böjer sig och "bläddrar" runt i starrbestånden. Eftersom arten uppehåller sig nere i vegetationen mest hela tiden är inventering inte särskilt väderberoende. Arten går att finna även om det inte är soligt och varmt.

Då arten är relativt stillasittande och lätt att finna är det möjligt att skatta populationsstorleken på en lokal. Man vandrar då sakta genom lämplig vegetation och räknar de sländor man ser. På små lokaler kan man söka igenom all lämplig livsmiljö medan på stora lokaler får man nöja sig med att göra en relativ skattning genom att räkna antalet individer under en viss tid, förslagsvis 30 minuter.

Inventeringsbehov

Även om dvärgflicksländan är sällsynt i landet återstår sannolikt ytterligare förekomster att upptäcka. Utifrån dagens kunskap om artens krav på livsmiljö bör chansen vara störst att hitta den i områden i södra Sverige som har kalkrik berggrund och/eller kalkrika jordarter och där det finns rikkärr. Det kan vara i södra Skåne län, Öland, Gotland, centrala delen av Västra Götalands län, norra Jönköpings och Kalmar län/västra Östergötlands län, östra Örebro län och inom ett område från nordöstra Södermanlands län via Stockholm och Uppsala län till södra Gävleborgs län. Med tanke på dvärgflicksländans kustnära förekomster och något annorlunda habitatval i Finland kan det också vara möjligt att finna arten i Östersjöns skärgårdsområden. Det ska heller inte uteslutas att arten kan påträffas i vitmossemiljöer med lägre pH såsom den gör på många andra håll i Europa och på så nära håll som i Danmark.

Faunaväkteriet

Faunaväkteriet är en nationell ideell verksamhet som övervakar rödlistade djurarter. Syftet med verksamheten är att bidra till bevarandearbetet av rödlistade arter genom att samla in grundläggande kunskap om deras förekomst och trender i populationsstorlek. Verksamheten består av kortsiktiga och utåtriktade kampanjer samt av långsiktig uppföljning av konkreta populationer och lokaler. Alla fynd rapporteras till Artportalen.

Du som faunavaktare kan göra en stor insats genom att leta efter arterna och rapportera in dem till Artportalen. Kom ihåg att det är värdefullt att du rapporterar även om du inte hittar arten, till exempel om du inventerar arten på platser varifrån den tidigare är känd. Du rapporterar detta genom att välja "Ej återfunnen" i Artportalen. Eftersom arternas utbredningsområden är dåligt kända är det särskilt intressant att söka efter dem på nya platser och de delar av landet som saknar fynd. Det är därför av stort värde om du även rapporterar förekomst av vattenaloe, eller frånvaron av den, om du besöker en lokal med tidigare förekomst.

Faunaväkteriet

Pavel Bina, ArtDatabanken SLU, pavel.bina@slu.se,
www.slu.se/faunavaktarna

Trollsländeföreningen

Magnus Billqvist, magnus.billqvist@gmail.com,
www.trollslandeforeningen.se

Referenser

- Arnaboldi, F. 2003. Observation récente de *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) en Finlande – Note sur son habitat. *Martinia* 19: 109–118.
- Bernard, R. & Wildermuth, H. 2005. *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) in Europe: A case of a vanishing relict (Zygoptera: Coenagrionidae). *Odonatologica* 34: 335–378.
- Billqvist, M., Smallshire, D. & Swash, A. 2012. Svenska Trollsländeguiden. Hirschfeld Media, Värnamo.
- Dannelid, E. & Sahlén, G. 2008: Trollsländor i Sverige, en Fälthandbok, Länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Dijkstra, K.-D. B. & Lewington, R. 2006: Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, Milton on Stour, Dorset, UK.
- Holmen, M. 1991. Dvaergvandnymfe, *Nehalennia speciosa* (Charpentier), ny for Danmark (Odonata, Coenagrionidae). *Entomologiske Meddelelser* 59: 1–3.
- Kalkman, V.J. & Boudot, J.-P. 2015. Atlas of the European dragonflies and damselflies. KNNV publishing, Nederländerna.
- Karlsson, T. 2011. Dvärgflickslända *Nehalennia speciosa* i Sverige (Odonata: Coenagrionidae). *Entomologisk Tidskrift* 132 (3): 129–140.
- Karlsson, T. 2015. Östergötlands trollsländor. Entomologiska Föreningen Östergötland.
- Norling, U., & Sahlén, G. (1997). Odonata, dragonflies and damselflies. The Aquatic Insects of North Europe, 2, 13–65.
- Sahlén, G. (1996) Sveriges trollsländor (Odonata). (2nd ed) Fältbiologernas förlag, Sollentuna, Sweden.

ArtDatabanken

Trollsländeföreningen